

первинного підрозділу ми пов'язуємо з аналізом навчально-виховного процесу на предмет виявлення тих чинників, що визначають його ефективність.

Список використаних джерел

1. Наказ МНС України від 06.03.2008 № 177 «Про затвердження Настанови щодо організації соціально-гуманітарної роботи з особами рядового і начальницького складу та працівниками органів і підрозділів цивільного захисту».
2. Наказ МНС України 07.02.2008 № 96 «Про затвердження Тимчасового статуту дій у надзвичайних ситуаціях».
3. Бондаренко К.К., Григоренко Д.Н. Применение дифференцированного подхода в критериях оценки специальной подготовленности курсантов //Чрезвычайные ситуации : образование и наука. – 2007.– № 2. – С. 105-112.
4. Егоров В.В. Особенности приспособления первокурсников к условиям КИИ МЧС при наличии и отсутствии упреждающей адаптации //Вестник КИИ МЧС Республики Беларусь. – 2008. – № 2.– С. 26-30.
5. Корольчук М.С. Адаптація та її значення в системі психофізіологічного забезпечення діяльності // Вістник. Збірник наукових статей Київського міжнародного університету. Серія: Педагогічні науки. Психологічні науки. – К.: Правові джерела, 2002. – Вип. 2. – С. 191 - 211.
6. Шапкин С.А. Методика изучения стратегий адаптации человека к стрессогенным условиям профессиональной деятельности //Проблемность в профессиональной деятельности: теория и методы психологического анализа. - М.: Изд-во "Ин-тут психологии РАН", 1999. – С. 132-165.
7. The conceptual self in context: culture, experience, self-understanding / ed. U. Neisser and D. Jopling. - Cambridge, N.Y.: Cambridge University Press, 1997. – 285 p.

Н.О.Побережна

**ДИДАКТИЧНІ УМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ВУЗУ**

У статті розроблено методику і репрезентовано комплекс дидактичних умов використання інформаційних технологій у процесі навчання студентів вузу.

В статтє разработана методика и репрезентирован комплекс дидактических условий использования информационных технологий в процессе обучения студентов вуза.

In the article the methods and complex of didactic conditions of information technology appliance in the educational process of students in a higher educational establishment have been elaborated and represented.

Ключові слова: процес навчання, інформаційні технології, дидактичні умови.

Перша з дидактичних умов полягає в наступному: процес навчання з використанням інформаційних технологій проектується із залученням програмних, технічних і методичних елементів комп'ютерних навчальних середовищ. Вона є визначальною для всіх наступних умов. Виходячи з цього, окрім удосконалення технічної бази (hard ware), необхідно своєчасно отримувати найбільш повну інформацію про появу нових на педагогічному й інформаційному ринку інноваційних програмних продуктах (soft ware) для того, щоб оперативно оновляти базу навчальних програм та інтегрувати їх до навчального процесу.

Наявність сучасного парку комп'ютерів і програмного забезпечення – першочергове у період інформатизації освіти завдання управління навчального закладу, оскільки без предметних, програмних і технічних складових комп'ютерних навчальних середовищ інформаційні технології реалізовані бути не можуть. Крім того, для навчального процесу досить важливою є наявність методичного супроводу інформаційних технологій. Такий елемент комп'ютерних навчальних середовищ розроблявся нами в період організації дослідно-експериментальної роботи у вигляді робочої програми, методичних рекомендацій, методичних указівок щодо вивчення тем спецкурсу, дидактичного матеріалу та рекомендацій із виконання підсумкових робіт.

Таким чином, ми передбачили, що лише за наявності сучасних комп'ютерних навчальних середовищ можна очікувати зустрічних дій щодо використання інформаційних технологій в освітньому процесі. Проте, зазначені дії мають настати тільки в тому випадку, якщо суб'єкти навчання (студенти й педагоги) матимуть позитивну мотивацію до використання. Лише активне ставлення педагогів і студентів до самої проблеми допоможе розпочати практичне залучення. В іншому випадку, як засвідчує наше дослідження, ніяка

агітація, заклики й демонстрування роботи комп'ютерів у навчальному процесі не зможуть привести до бажання їх використовувати.

Оскільки під час констатувального експерименту нами було виявлено достатньо сильну (92 %) позитивну установку суб'єктів освітньої діяльності на використанні комп'ютера в навчанні, і окремі викладачі вже тоді фрагментарно залучали комп'ютер до своєї професійної діяльності, – то було зроблено висновок про те, що на цьому етапі дослідно-експериментальної роботи рівень забезпеченості дидактичних умов є стихійно-інформаційним. При цьому будь-які спроби викладачів, що не працюють на фізико-математичному факультеті, заслуговували на увагу й підтримку педагогів названого вище факультету, а отримані результати все більше посилювали їх мотивацію до подальшого застосування засобів інформатизації у процесі навчання.

Однак у цей період практичне використання технічного засобу не мало під собою теоретичного підґрунтя самого процесу впровадження. Варто наголосити, що такий, власне емпіричний, шлях використання інформаційних технологій у практику навчання не є пріоритетним, бо відповідно до сильнодіючих на психіку й дорогих програмних і технічних засобів, метод спроб і помилок неприпустимий. Відтак, усе зазначене вище є передумовою до проведення формувального експерименту, який ґрунтується на науковому підході до використання ІТ, що можна віднести до інформаційно-технічного рівня реалізації дидактичних умов упровадження інформаційних технологій у процес навчання студентів вузу.

Оскільки на етапі констатувального експерименту було виявлено низький і середній рівень компетентності педагогів в опануванні ІТН та недостатній рівень комп'ютерної грамотності студентів, то у процесі формувального експерименту передбачалося проведення практичних і консультативних занять з педагогами з метою ліквідації прогалів у знаннях і вміннях.

Тому в аспекті реалізації наступної дидактичної умови – забезпечення високого рівня інформаційної компетентності педагогів для здійснення освітнього процесу з використанням інформаційних технологій – було розроблено й апробовано на етапі формувального експерименту методичний посібник по роботі з освітнім порталом. У методичному посібнику подано матеріал з устаткування, локалізації й

експлуатації освітнього порталу, створеного на основі технології Clever Path компанії Computer Associates. У посібнику наведені приклади, необхідні для відпрацювання навичок роботи на порталі. Робота орієнтована на студентів і викладачів з метою підвищення якості й ефективності навчання і викладання та створена як підґрунтя для здійснення міжпредметних зв'язків у системі дисциплін вузівської освіти.

Інформаційний портал ефективно розв'язує такі важливі завдання, зокрема:

- надання користувачеві особистого робочого місця з можливістю переглядати потрібну інформацію й відфільтровувати усе інше;
- можливість пошуку відповідної інформації за максимально короткий проміжок часу, при цьому пошук не обмежується лише внутрішніми ресурсами, він стосується Інтернету загалом, поділ збереженої інформації за категоріями (тобто процес категоризації), автоматизація процедури категоризації результатів індивідуального пошуку;
- організація робочого місця користувача. З робочого місця користувачеві доступні не тільки дані й додатки, наявні в університеті, але й інші засоби, необхідні для користувачів: e-mail, засоби комунікації, різноманітні новини, інформація різного типу (документація) тощо;
- гарантований авторизований доступ користувачів до інформації;
- забезпечення інтеграції з різними за складністю програмними продуктами.

Зразком зазначеного вище може бути приклад розроблених нами методичних рекомендацій щодо експлуатації порталу.

Вхід до порталу

Підключення до порталу:

1. Відкрийте браузер.

2. В адресне поле уведіть адресу порталу й натисніть Enter.

Наприклад, адреса може бути такою:

http: [servername]:[port#]/servlet/portal, де
[servername] – ім'я сервера (або його IP);

[port#] – порт, який відстежує сервер порталу.

Відкриється діалогове вікно підключення до Порталу.

3. Уведіть ім'я користувача й пароль у відповідні поля та натисніть ОК. На Порталі відкриється розділ Робоче місце.

Якщо Ви забули свій пароль, клацніть Поновити пароль? Після виконання цієї команди відкриється діалогове вікно, де потрібно вказати ім'я користувача. Пароль буде відіслано на електронну пошту.

Вихід із Порталу

Для того щоб вийти із сесії користувача, необхідно натиснути Вихід у Меню Порталу.

З'явиться діалог входу до Порталу Вхід до порталу, який показує, що Ви успішно вийшли з порталу.

Зміна паролю

Адміністратор порталу не дозволяє, як правило, користувачам змінювати свій пароль, щоб гарантувати інформаційну безпеку і безпеку особистої інформації. У випадку, якщо адміністратор відкриває доступ до паролю, то його зміну можна здійснити таким чином:

1. У головному Меню Порталу оберіть Мій Профіль. Відкриється Форма Профілю.

2. У полі Пароль уважно наберіть новий пароль.

3. У полі Знову уважно введіть той самий пароль.

4. Натисніть кнопку ОК.

Ваш новий пароль буде збережено на Порталі. Після цього Ви повинні використовувати новий пароль при наступному підключенні до порталу.

Робота з Профілем

Профіль створюється при додаванні звітного запису Адміністратором Порталу до групи користувачів Порталу. Щоб змінити інформацію, відображену у Профілі, та визначити шаблон для відображення Клієнта Порталу, оберіть Мій профіль у головному Меню Порталу.

Як користуватися довідкою

Для того щоб отримати повну інформацію про роботу порталу, виберіть головний розділ Contents на лівій панелі цієї сторінки. Кожний розділ довідки має своє підменю.

Натисніть Index для того, щоб вивести список усіх розділів довідкової інформації в алфавітному порядку і здійснити пошук за ключовим словом у довідковій системі порталу.

Клацніть Пошук на правій панелі, щоб відобразився засіб пошуку довідкової інформації за ключовим словом. Уведіть ключове слово і натисніть клавішу Enter, і у спеціально відведеній площині

нижче відобразиться список розділів, що задовольняють Вашому запиту. Натискуванням миші оберіть розділ, який цікавить Вас, і він відобразиться на правій панелі.

Як вище уже зазначалося, метою методики застосування інформаційних технологій в освітньому процесі вузу стала організація колективного розуміння ролі й місця інформаційних технологій у вузі, створення певного освітнього середовища, до якого входять сучасні інформаційні технології. Зазначене дозволило реалізувати третю дидактичну умову: створення позитивної психолого-педагогічної мотивації суб'єктів навчання – студентів і педагогів – до використання інформаційних технологій.

Мотивація – це ніби внутрішня рушійна сила дій і вчинків особистості, одна з необхідних умов її активного залучення до навчальної роботи. Викладач намагається стимулювати її, використовуючи як впливові педагогічні, психологічні, дидактичні, а також технічні (технологічні) засоби, у тому числі й такі, що ґрунтуються на інформаційних технологіях.

З педагогічного погляду на перший план мотивації висувається активний момент створення педагогом засобів й умов формування позитивних мотивів у тих, хто навчається. Індивідуальний мотив як суб'єктивне ставлення до своїх вчинків у досягненні поставленої мети спрямовує людину і може пояснити спонукальні причини тих чи інших її дій. З іншого боку, важливою функцією викладача є спонукання студентів до активної пізнавальної діяльності та стимулювання шляхом формування й розвитку позитивних мотивів навчання, пов'язаних із суб'єктивними потребами, поглядами, емоціями, почуттями тощо.

Людина, як відомо, свідомо вкладає певний смисл у виконання кожної дії та співвідносить її з мотивом провідної діяльності. Отже, будь-яка усвідомлена дія формується тією або іншою діяльністю, яка й визначає її психологічні особливості (А.Н.Леонтьєв, 1975). Услід за теорією діяльності, що розроблена А.Н.Леонтьєвим, І.А.Зимня аналізує механізм мотивації говоріння та виокремлює в ньому:

- а) «вмикання» потреби;
- б) зустріч потреби з предметом говоріння – думкою співрозмовника;
- в) емоційне переживання цієї потреби, тобто інтерес;
- г) його вольову регуляцію;
- ґ) підтримку інтересу.

Для того щоб ефективно задіяти мотиваційну сферу тих, хто навчається, потрібно мати відомості про найбільш ефективних засобах впливу в кожному окремому випадку: які зовнішні фактори сприяють формуванню найбільш оптимального для засвоєння матеріалу внутрішнього стану; що допоможе регулювати увагу того, хто навчається, та підтримувати на робочому рівні його розумову активність, виробляти в нього позитивне ставлення до навчальної діяльності і свій когнітивний стиль; яке технічне забезпечення, психогігієнічні й ергономічні умови необхідні для реалізації навчання тощо. К. Д. Ушинський стверджував, що якщо педагогіка хоче виховувати людину в усіх відношеннях, то вона повинна, перш за все, пізнати її в усіх аспектах.

Важливо враховувати, що мотиваційно-ціннісна сфера особистості (потреби, спрямування, цінності) лежить в основі будь-якої пізнавальної діяльності. Відповідно, той, хто учить, намагається знати не лише ближні, але й далекі цілі навчання та шляхи їх досягнення, впливати на цей процес й оцінювати його успішність. При цьому потреби, трансформовані в мотиви, сприяють утворенню різноманітних рівнів мотивації професійного становлення особистості в умовах вузу. Загалом виокремлюють три такі рівні.

Початковий (зовнішній) рівень мотивації пов'язаний з тим, що потребу в професійному розвитку спонукає зовнішній, соціальний чи вузько особистісний мотив (посадові обов'язки, службова кар'єра тощо). Він обумовлює зовнішнє (формальне) ставлення до навчально-пізнавальної діяльності.

Основний (внутрішній) рівень мотивації досягається тоді, коли потреба майбутнього спеціаліста "знаходить" себе в навчальному предметі, що забезпечує його об'єктивно необхідними для подальшої фахової діяльності знаннями, уміннями, навичками. Така "опредмечена потреба" стає внутрішнім мотивом професійно спрямованого розвитку студента.

Вищий (внутрішній) рівень мотивації відображає потребу того, хто навчається, у розвитку і продуктивній реалізації свого творчого потенціалу. Його піддрунтям постають високі претензії на самореалізацію в навчально-пізнавальній діяльності, яка визнається ним як вищий і головний пріоритет. Залучення творчого потенціалу забезпечує найкраще задоволення потреби в самореалізації.

На зазначеному рівні мотивації помітну роль відіграє мотивація досягнень, що характеризується намаганням студента виконати справу на вищому рівні якості скрізь, де є можливість виявити свою власну майстерність та індивідуальні можливості. При цьому кожна проміжна мета повинна бути досягнута, а рівень поставлених завдань відповідати рівню підготовки тих, хто вчиться. В іншому випадку мотивація швидко знижується.

Щоб ефективно задіяти мотиваційну сферу студента, необхідно мати відомості про те, які засоби впливу найбільш ефективні; які зовнішні умови сприяють формуванню внутрішнього стану й найбільш сприятливі для засвоєння навчального матеріалу; що може регулювати увагу того, хто навчається, та підтримувати на робочому рівні його розумову активність, виробляти в нього позитивне ставлення до навчальної діяльності і свій когнітивний стиль. Важливо, що мотивованим має бути саме процес отримання знань, а не інші фактори, наприклад, гарна оцінка, бо в цьому випадку відбувається підміна понять.

Слід зазначити, що ступінь усвідомлення потреби поповнювати свої знання у різних людей не однакова. У студентів (особливо менших курсів) часто на перший план висуваються прагматичні мотиви, пов'язані з розв'язанням часткових, ситуативних завдань (зокрема, надання більшої значущості таким причинам вивчення іноземної мови, як мода, бажання бути не гірше від інших, отримати добру оцінку, відповідати чужим очікуванням тощо).

У таких умовах використання інтернет-технологій забезпечує додаткові заходи щодо стимулювання навчальної діяльності, підтримувannya позитивної мотивації в навчанні, створення сприятливого режиму роботи. Це, як відомо, дозволяє долучити студентів до самостійного навчання, імітуючи практику, багаторазово підсилюючи можливості аналізу й синтезу явищ і процесів. У цьому випадку студенти починають отримувати задоволення від самого процесу навчання, незалежно від зовнішніх мотиваційних факторів. Особливе значення у створенні позитивної мотивації за допомогою застосування інформаційних технологій у педагогічному процесі має можливість технологічного керування пізнавальною діяльністю, за якого кожний студент об'єктивно поставлений в умови, коли він не лише отримує інформацію з Інтернету, а змушений обробляти її, аналізувати, шукати найбільш вагому її частину і на цій підставі

здійснювати чужомовне спілкування як опосередковане, так і безпосереднє на зразок говоріння.

Формування спеціаліста в умовах інформатизації освіти спирається на функціональні і психофізіологічні можливості того, хто вчиться, активне використання ним власних інтелектуальних зусиль. Досягнення високого рівня пізнавальної діяльності студентів у процесі використання інформаційних технологій досягається ціною достатньо серйозних нервово-психічних затрат. Відтак, навчання, ґрунтоване на багатомірній активізації пізнавальної діяльності студента, може бути ефективним тільки за умови суворого дотримання психофізіологічних потреб та особливостей студентів.

Четвертою дидактичною умовою є здійснення процесу навчання з опорою на міждисциплінарну інтеграцію, що сприяє збагаченню, систематизації й ущільненню знань з різних наукових галузей. Розроблений нами спецкурс апробовано на першому курсі та мав на меті пропедевтичну підготовку студентів до використання інформаційних технологій у подальшому процесі навчання. Нижче наведена таблиця, у якій зазначені міжпредметні зв'язки спецкурсу «Застосування інформаційних технологій в освітньому процесі студентів вузу» з іншими дисциплінами спеціальності 620100 «Лінгвістика й міжкультурна комунікація» (табл. 1).

Таблиця 1

**Структура міжпредметних зв'язків спецкурсу
«Застосування інформаційних технологій в освітній процес
студентів вузу» з іншими дисциплінами спеціальності 620100
«Лінгвістика й міжкультурна комунікація»**

Спецкурс «Застосування інформаційних технологій (ІТ) в освітній процес студентів вузу»	
Розділ 1. ІТ і процес навчання	Розділ 2. ІТ і міжкультурне спілкування
ЄН.Ф.02. Концепції сучасного природознавства	ГСЕ.Ф.04. Культурологія
ОПД.Ф.01. Вступ до природознавства (мовні контакти)	
ОПД.Ф.01.2. Загальне мовознавство Соціально-діяльнісні засади вербальної комунікації Нові інформаційні технології	
	ОПД.Ф.01.3. Історія мовознавства (комунікативна лінгвістика)

	ОПД.Ф.02.03. Лексикологія (соціальна й територіальна диференціація словникового складу)
	ОПД.Ф.02.04. Теоретична граматики (комунікативна цілісність тексту)
ОПД.Ф.02.5. Стилїстика	
	ОПД.Ф.03. Вступ до теорії міжкультурної комунікації
	ОПД.Ф.04. Практичний курс першої і другої іноземної мови (розвиток загальної та комунікативної компетенцій)
СД.01. Педагогічна антропологія (сучасні інформаційні технології організації освітнього процесу)	
СД.02. Теорія навчання іноземним мовам Міжкультурна компетенція Навчання спілкуванню Нові інформаційні та телекомунікаційні технології в навчанні іноземним мовам	
	СД.03. Практикум з культури мовленнєвого спілкування

Таким чином, можна стверджувати, що реалізація наведених вище умов застосування інформаційних технологій у процесі навчання студентів вузу сприяє розвитку готовності до самостійного опанування знань у царині професійної діяльності майбутніх спеціалістів.

*О.Є.Остапчук,
канд. пед.наук, доцент,
Криворізький ДПУ*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ОСВІТНІХ СИСТЕМ В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО УЧИТЕЛЯ

В статті аналізується проблема узгодженого функціонування освітніх систем, які визначають якість підготовки майбутніх учителів. До ключових позицій автором віднесені налаштованість соціальних систем на відкриту багатоканальну взаємодію та інноваційну стратегію розвитку. Зазначається, що гармонізація освітньої системи і особистості відбувається на рівні концептуального самовизначення майбутнього учителя.